

BÖTE BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET ETİĞİ ALGILARININ İNCELENMESİ*

Selda KAYAK

Anahtar Kelimeleler

İnternet
Etik
Bilgisayar etiği
İnternet etiği

ÖZET

İnternet, bilişim teknolojileri dünyasında kendine büyük ve etkili bir kullanım alanı bulmuştur. BT'lerin hızlıca gelişmesi ve yaşamımızın bir parçası olması insanlığa büyük kazançlar sağlamış ancak her alanda olduğu gibi bir takım sorunların da beraberinde gelmesine neden olmuştur.

İnternet üzerinde kabul edilebilir ya da edilemez davranışları tanımlayan kurallar internet etiği olarak adlandırılır. İnternet etiği olarak adlandırılan bu kurallar internetin olumsuz etkilerini bertaraf etmek için ne yapılıp ne yapılamayacağına ilişkindir.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin internet etiği algıları Torun (2007) tarafından geliştirilen 'İnternet Etiği Tutum Ölçeği' kullanılarak tespit edilmeye çalışılmış ve cinsiyete, sınıf düzeyine ve anne-babanın eğitim durumuna göre incelenmiştir. Araştırmaya Yıldız Teknik Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde okuyan 1. 2. 3. ve 4. sınıf olmak üzere toplam 155 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Key Words

Internet
Ethics
Computer Ethics
Internet Ethics

ABSTRACT

The use of Internet has had a great and effective place in the world of information and communication technology field. The rapid development of ICT and its use in our daily lives has provided many advantages however as in all the fields it brought some challenges.

The set of rules which determine the acceptable and unacceptable behaviors among the Internet is called internet ethics. These rules of internet ethics are related with what to do and not to do in order to eliminate the negative effects of the Internet.

In this study, 'internet ethics attitude questionnaire' which was improved by Torun (2007) was applied to university students. Students' internet ethics attitudes were examined in terms of gender, class levels and parents' education situations. The participants are consisted of a total number of 155 undergraduate students from 1st, 2nd, 3rd and 4th graders of Computer Education and Instructional Technology department of Yıldız Technical University. According to the research results, discussions and suggestions are provided.

*Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

21. yüzyıl dünyasında bilimin, teknolojinin, endüstri ve politikanın farklı alanlarında modern dünyadaki rekabette ayakta kalabilmek için bilgi ve haberleşme tekniklerinin önemine vurgu yapıla gelmektedir (Narciss,1998).

20. yüzyılın sonlarında hızla gelişen bilgisayar ve bilişim teknolojilerinin meyvesi olan internetin, yaşamın her alanında gerek kişisel gerekse toplumsal temelde kendisini hissettirmesiyle birlikte farklılaşan bilgiyi üretme, bilgiye ulaşım, bilgiyi işleme, bilgiyi depolama, bilgiyi geri çağırma, bilgiyi dağıtma ve iletişim kavramları toplumları daha az hiyerarşik, birbirleriyle bağlantılı, etkileşimli yapılara doğru dönüştürmeye başlamıştır (Capurro, 2000).

Ancak internetin kullanımında olumlu gelişmeler sağlayacak davranışlar kadar, yanlış kullanımdan kaynaklanan olumsuzlukları da göz önünde bulundurmak gerekir (Schaffer, Hall ve Bilt, 2000).

Konu için öncelikle etik, bilgisayar etiği ve internet etiği kavramlarına bir göz atmakta fayda olacaktır.

1.1. Etik

Etiğin tarihi milattan önce 5. ve 6. yüzyıla, bu dönemin Hint ve Çin felsefelerine, özellikle de İlkçağ Yunan felsefesine kadar geriye gider (Atayman, 2005). Etik yaşanan çağın özelliklerine göre şekillenir. Örneğin tarım toplumundaki etik sorunlar, köleler ve efendiler arasındaki adaletsizlik iken yaşadığımız bilgi çağında; bilginin doğruluğu, gizliliği, kime ait olduğu gibi konular üzerinde odaklanmaktadır (Akt. Torun, 2007).

Yunanca karakter, adet, usûl anlamlarına sahip 'ethos' sözcüğünden gelen etiğin birçok tanımı olduğunu görmekteyiz (Campbell, 1995).

Etik kavramı hakkında literatür taraması yapıldığında çoğu zaman etik ve ahlak kavramlarının birbirlerinin yerine kullanıldığı görülür. Bunun nedeni etiğin ahlak felsefesi olarak tanımlanmasıdır. Ergüç (2002)'e göre; etik, bir kişinin belli bir durumda ifade etmek istediği değerle ilgiliyken, ahlak bunu hayata geçirme tarzıdır (Akt. Uysal, 2006).

Etik, neyin iyi ve doğru, neyin kötü ve yanlış olduğunu araştıran, insan hayatının gerçek amacının ne olması gerektiğini soruşturan, ahlâklı ve erdemli bir yaşayışın hangi unsurları içerdiğini irdeleyen felsefe dalıdır (Cevizci, 2002).

Saunders'e göre etik, toplum tarafından kabul görmüş benimsenmiş doğru davranışlar bütünüdür (Dedeoğlu, 2001).

Demokratik toplumlarda uzun zamandır çalışma alanı olan etik son yıllarda toplumumuzda her geçen gün artan etik sorunlar nedeniyle güncel bir kavram olmuştur.

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

1.2. Bilgisayar Etiği

İnternet etiği daha geniş bir kategori olan bilgisayar etiğinin bir parçası olduğundan internet etiği kavramının anlaşılması için önce bilgisayar etiği kavramının irdelenmesi gerekmektedir (Fox, 2003).

Bilgisayar etiği bilgisayar teknolojisiyle ortaya çıkmış tartışma konularından birisidir. Baase (2003) gibi bazı araştırmacılara göre bilgisayar etiği, tıp etiği, kanun etiği, muhasebe etiği ve öğretim etiği gibi mesleki bir etik kategorisi olarak tanımlanabilir (Odabaşı ve Namlu, 2007).

Moor (1985)'a göre bilgisayar etiği, bilgisayar teknolojisinin doğal ve sosyal etkisinin bir çözümlenmesi ve bu teknolojinin etiğe uygun kullanımı için politikaların gerekçelerinden oluşmaktadır. Bilgisayar etiği; sürekli gelişen bilgisayar teknolojileri ile ilişkili olarak gerçekler, kavramsallaştırmalar, politikalar ve değerler arasındaki ilişkileri ele alan dinamik ve karmaşık bir çalışma alanıdır.

Yani Moor'a göre bilgisayar etiği (1) bilgisayar oluşumlu politika boşluklarının saptanması, (2) kavramsal kargaşanın açıklığa kavuşturulması, (3) bilgisayar teknolojisinin kullanımı için ilkelerin düzenlenmesini içermektedir. Mason (1986) ise bilgisayar etiğini gizlilik, erişim, fikri mülkiyet hakkı ve doğruluk olarak 4 ana başlık altında toplamıştır.

1.3. İnternet Etiği

İnternetin hızla gelişimiyle birlikte, internet teknolojisinin beraberinde mevcut bilgisayar etiği sorunlarından farklı sorunlar getirip getirmediği tartışılmaya başlanmıştır (Tavani, 2000). Bazı yazarlar internetin mevcut etik sorunlara yenisini eklediğini fakat olan sorunları daha da körüklediğini iddia etmektedirler.

Fox (2003) internet etiğinin kapsamlı bir tanımını aşağıdaki gibi yapmıştır:

- İnternet Etiği, internette ve internetle alakalı yanlış ya da doğru davranışların kapsamlı araştırmasıdır. Bu araştırma internetin bugünkü ve gelecekteki kullanımı, üretimi ve düzenlenmesine has potansiyel etik kaygıların saptanmasıyla sonuçlanır.
- İE bu endişeleri inceleyen ve bu endişelerden hangisinin müdahaleye gereksinim duyduğuna karar veren titiz bir süreçtir.
- İE alternatifleri inceler, zamanında müdahale için en uygun seçeneği kararlaştırır.
- İE yanlış ve doğru davranışlara ek olarak internetin direk ve dolaylı sonuçları olan değişen sosyal değerleri saptar, inceler ve gerekli olduğunda müdahaleyi teşvik eder.
- İE yansıma, tekrar değerlendirme ve gözden geçirme için bir genel düzen sağlar.

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

Laudon ve Laudon (1996)'a göre günümüz bilişim toplumunda ortaya çıkan etik sorunlar şu soyut gruplar altında toplanabilir (Dedeoğlu, 2001):

- Bilgi edinme hakları ve yükümlülükleri.
- Fikrî mülkiyet hakları.
- Sistem kalitesi.
- Hesap verebilirlik ve denetim.
- Yaşam nitelikleri.

Bu sorunlar Mason (1986)'un da bilgisayar etiğine dair yazdığı kitabında mahremiyet (**P**rivacy), doğruluk (**A**ccuracy), fikrî mülkiyet (**P**roperty), erişebilirlik (**A**ccessibility) başlıkları altında belirttiği sorunlarla (PAPA) paralellik göstermektedir.

DeLisse (2000)'nin Fodor (1996), Johnson (1991) ve Sivin&Bialo (1992)'dan aktardığına göre üretilen her yeni icat gibi, bilgi teknolojilerinin de toplum üzerinde hem olumlu hem de olumsuz yönleri olduğunu ve bilgi teknolojilerinin, ahlaki ve etik sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ortaya çıkan etik sorunlar, bilgisayar sistemlerini kullanan insanların etik sorunların farkında olmalarını ve etik kararlar verebilme yeteneğine sahip olmalarını gerektirmiştir (Charlesworth, 2000).

Bu sorunlar bilgisayar etiği çerçevesinde araştırılmakta ve değerlendirilmektedir. Yeni bilgi, yeni fikirler ve yeni değerlerin olduğu toplumların bireyleri, sürekli kendilerini geliştirmek gereksinimi duymuşlardır (Jarvis, 1995). Kullanıcı sayısı ile sorunların ve olumsuzlukların artacağı düşünülürse, internetin zararlı yönlerinden korunmak için internet etiği kurallarının bilinmesi ve uygulanması gerekmektedir.

Bu bilgiler temel alınarak planlanan bu araştırmanın temel amacı: Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi BÖTE bölümünde 2009-2010 öğretim yılı bahar yarıyılında öğrenim gören öğrencilerin, internet etiği algı düzeyinin; cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim durumu göre değişiklik gösterip göstermediğini ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Yöntem

Öğrencilerin demografik özellikleri ve internet etiği algıları ilgili verilerin toplanması için anket uygulanmıştır. İnternet etiği algılarını ölçmek için Torun (2007) tarafından geliştirilen 'İnternet Etiği Tutum Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizinin yapılmasında SPSS 17.0 paket programı kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Modeli

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

Araştırma, tarama modellerinden, tekil tarama modeline uygun olarak planlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Tekil tarama modelinde; ilgilenilen olay, grup gibi birim ve duruma ait değişkenler, ayrı ayrı betimlenmeye çalışılır. Bu betimlenmede geçmiş ya da şimdiki zamanla sınırlı olabileceği gibi, zamanın bir fonksiyonu olarak gelişimsel de olabilir (Karasar, 2004). Bu araştırmada da yansız seçilmiş dört grubun internet etiği algı düzeylerinin, bu gruplara ait değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği ortaya konulmak istendiği için tekil tarama modeli seçilmiştir.

2.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; 2009-2010 öğretim yılı bahar yarıyılında Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümünde 1. 2. 3. ve 4. sınıfta okuyan, toplam 155 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilerin seçiminde 1. 2. 3. ve 4. sınıfa devam eden tüm öğrenciler çalışma grubuna seçilmiş ancak veri toplanamayan öğrenciler araştırmadan çıkarılmıştır.

2.4. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, kullanılan veri toplama aracı olan İnternet Etiği Tutum Ölçeği Torun tarafından 2007 yılında geliştirilmiştir. Testin orijinalinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Lise öğrencileri için geliştirilen bu ölçek araştırmacı tarafından üniversite öğrencilerine göre uyarlanmıştır.

Bu ölçek yedi alt faktörden oluşmaktadır. Yedi faktörün açıklayabildiği toplam varyans miktarı % 57,891'dir. Faktörlerin açıklayabildikleri varyans miktarı şöyledir: birinci faktör % 10,668'ini, ikinci faktör % 9,960'ını, üçüncü faktör % 9,026'sını, dördüncü faktör % 8,779'unu, beşinci faktör % 7,696'unu, altıncı faktör % 7,265'ini ve son faktörde % 4,497'sini açıklamaktadır.

Birinci faktör, "cinsel içerik", ikinci faktör "bilgisayar korsanlığı ve rahatsız etme", üçüncü faktör "ödev aşırma", dördüncü faktör "telif hakları", beşinci faktör "internet bağımlılığı", altıncı faktör "şiddet içeren oyunlar" ve yedinci faktör "sanal dürüstlük" olarak adlandırılmıştır. Tüm faktörlerin Cronbach alpha değeri 0,70'in üzerindedir.

Maddelerin yanıtlandırılmasında beşli Likert tipinde "Tamamen katılıyorum", "Çok katılıyorum", "Kararsızım", "Az katılıyorum" ve "Hiç katılmıyorum" seçeneklerinden oluşan bir derecelendirme ölçeği kullanılmıştır.

2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri 2009-2010 öğretim yılı bahar yarıyılında yapılan ölçümler sonunda elde edilmiştir. Ölçekteki Hiç Katılmıyorum Seçeneği 1 puan üzerinden, Tamamen Katılıyorum seçeneği 5 puan üzerinden hesaplanmıştır. Cinsiyete göre internet etiği algı düzeylerinin ortalamasının

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

karşılaştırılmasına t testi ile bakılmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin anne-baba eğitim durumları ve sınıf düzeyi ile internet etiği algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespitine ANOVA testi ile bakılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 71,6'sını (n=111) erkek, % 28,4'ünü (n=44) kız öğrenciler oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden %19,4'ü (n=30) birinci sınıf, % 23,9'u (n=37) ikinci sınıf, % 24,5'i (n=38) üçüncü sınıf ve % 32,3'ü (n=50) dördüncü sınıf öğrencileridir. Öğrencilerin %73,5'inin (n=114) evinde internet bağlantısı bulunmaktadır.

Öğrencilerin % 72,3'ü çoğunlukla internete evden, %11,6'sı internet kafeden, % 10,3'ü okuldan ve % 5,8'i ise işyeri/bir yakının evi vb yerlerden bağlantı sağlamaktadır. Öğrencilerin ortalama internet kullanım saatleri ise şu şekildedir: % 34,2'si günde 1-2 saat; % 25,2'si günde 3-4 saat; % 23,2'si günde 4 saatten fazla; % 16,1'i haftada 1-2 saat ve % 1,3'ü de ayda 1-2 saat internet kullanmaktadır.

Tablo 1: Cinsiyete Göre İnternet Etiği Algı Düzeyi

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	p
Kız	44	250	15,300	,003
Erkek	111	232	21,911	

Tablo 1'e göre kız öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin puan ortalaması $X=250$, erkek öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması ise $X=232$ 'dir. P değerine bakıldığında ($p<,05$) istatistiksel olarak kız öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin erkek öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinden anlamlı bir farkının olduğu söylenebilir.

Tablo 2: Sınıf Seviyesine Göre İnternet Etiği Algı Düzeyi

Sınıf	N	Ortalama	Standart Sapma	p
1.sınıf	30	233	17,133	,060
2. sınıf	37	235	26,076	
3. sınıf	38	237	19,880	
4. sınıf	50	242	21,493	

Tablo 2'ye göre birinci sınıf öğrencilerinin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X=233$, ikinci sınıf öğrencilerinin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X=235$, üçüncü sınıf öğrencilerinin internet etiği algı

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

düzeylelerinin ortalaması $X=237$, dördüncü sınıf öğrencilerinin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması ise $X=242$ 'dir. Dördüncü sınıf öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin diğer sınıf düzeylerine göre biraz daha yüksek olduğu görülse de P değerine bakıldığında ($p>,05$) istatistiksel olarak öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin sınıf derecelerine göre anlamlı bir fark yaratmadığı söylenebilir.

Tablo 3: Öğrencilerin Anne Eğitim Durumlarına Göre İnternet Etiği Algı Düzeyi

Annenin eğitim durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	p
Okur-yazar değil	20	246,0500	19,898	
İlkokul mezunu	86	238,3488	19,686	
Ortaokul mezunu	15	235,8000	27,867	
Lise mezunu	21	229,0000	25,065	,276
Üniversite mezunu	9	232,4444	16,583	
Diğer	4	249,2500	26,512	

Tablo 3'e göre, öğrencilerin anne eğitim durumlarında; annesi okur-yazar olmayan öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X= 246$, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X= 238$, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X= 235$, annesi lise mezunu olan öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X= 229$, annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X= 232$ 'dir. P değerine bakıldığında ($p>,05$) olduğu için istatistiksel olarak anne eğitim durumuna göre öğrencilerin internet etiği algı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

Annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin oranı % 55,5, lise mezunu olan öğrencilerin oranı % 13,5, okur-yazar olmayan öğrencilerin oranı % 12,9, ortaokul mezunu olan öğrencilerin oranı % 9,7 ve üniversite mezunu olan öğrencilerin oranı ise %5,8'dir.

Tablo 4: Öğrencilerin Baba Eğitim Durumlarına Göre İnternet Etiği Algı Düzeyi

Babanın eğitim durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	p
Okur-yazar değil	2	213,0000	7,071	
İlkokul mezunu	68	242,5147	18,902	,198

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

Ortaokul mezunu	24	234,6250	23,004
Lise mezunu	35	236,2286	20,745
Üniversite mezunu	25	230,3200	25,022
Diğer	1	280,0000	

Tablo 4'e göre, öğrencilerin baba eğitim durumlarında; babası okur-yazar olmayan öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X= 213$, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X= 242$, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X= 234$, babası lise mezunu olan öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X= 236$, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin internet etiği algı düzeylerinin ortalaması $X= 230$ 'dir. P değerine bakıldığında ($p>,05$) olduğu için istatistiksel olarak baba eğitim durumuna göre öğrencilerin internet etiği algı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin oranı % 43,9, lise mezunu olan öğrencilerin oranı % 22,6, üniversite mezunu olan öğrencilerin oranı %16,1, ortaokul mezunu olan öğrencilerin % 15,5 ve okur-yazar olmayan öğrencilerin oranı ise % 1,3'dür.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada cinsiyet yönünden kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre internet etiği algı düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre bayanların erkeklere göre belirtilen faktörler altındaki maddelere ilişkin daha etik görüş bildirdikleri söylenebilir. Bu bulgu Khazanachi (1996), Bissett ve Simpson (1999), Mert (2003) ve Uysal (2006) ve Torun (2007)'un bulgularıyla tutarlıdır. Alan yazında yapılan araştırmaların çoğunda bayanların etik algı puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf düzeyine göre bir karşılaştırma yapıldığında 4. sınıfların internet etiğine ilişkin görüşlerinin toplam puan ortalamalarının 1., 2. ve 3. sınıfların internet etiğine ilişkin görüşlerinin toplam puan ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuş, fakat bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Uysal (2006)'ın çalışmasında bilgisayar kullanım yılının sadece internet etiğinde Fikri Mülkiyet faktörünü etkilediği görülmüştür. Gattiker ve Kelley (1999) bilgisayar kullanma süresinin, bilgisayar teknolojilerini ilgilendiren etik ikilemler hakkında verilen ahlaki kararlara etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Akt. Uysal, 2006).

Anne eğitim düzeyine göre öğrencilerin, internet etiğine ilişkin maddelere verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu sonuca göre, anne eğitim düzeyinin öğrencilerin internet etiğine ilişkin görüşlerini

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

etkilemediği söylenebilir. Bu bulgu Torun (2007)'un çalışmasındaki bulgu ile çelişmektedir. Bu çalışmada, öğrencilerin internet etiği tutumları, annenin algılanan eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık göstermektedir. Anlamli farklılıklar anneleri çoğunlukla ortaokul mezunu olan katılımcılar lehindedir.

Araştırmada son olarak, baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin, internet etiğine ilişkin maddelere verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu sonuca göre, baba eğitim düzeyinin öğrencilerin internet etiğine ilişkin görüşlerini etkilemediği söylenebilir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara ve bilgisayar ve internet etiği konusundaki ilgili araştırmalara dayanarak, öğrencilerin internet etiğine ilişkin duyarlılıklarını yükseltmek amacıyla eğitim merkezlerimizin bilgisayar ve internet etiği konusu üzerinde etkili önlemler alması gerekmektedir. İlk olarak eğitimciler bilgisayar ve internet etiği konusunda bilgilendirilmelidir.

Öğrenciler ilköğretimden itibaren etik konusunda eğitime başlanmalıdır. Öğrencilerin çeşitli yöntemlerle etik davranış yollarını öğrenmeleri ve etik bir şekilde davranmaları için pratik deneyimler sağlayan olanaklar sunulmalıdır.

Bir sonraki adımlarında toplum içinde aktif rol alıp bilişim teknolojileri öğretmeni olarak görev alacak olan BÖTE Bölümü öğrencileri için spesifik bilgisayar ve internet etiği dersleri açılmalıdır.

Ailelerin internet etiği konusunda bilinçlendirilebilmesi için seminerler yapılmalı, konferanslar düzenlenmelidir.

Tüm ülkece benimsenen ve yaşanabilecek etik sorunların çözümünde kaynak olabileme özelliğine sahip bilgisayar ve internet etiği davranış kuralları saptanıp, ilgili çevreler bu konuda bilgilendirilmelidir.

5. KAYNAKÇA

Atayman, V. (2005). *Etik*. Donkişot Yayınları, İstanbul.

Bissett, A., & Shipton, G. (1999). *An investigation into gender differences in the ethical attitudes of IT professionals*. ETHICOMP99, Rome.

Campbell, C.P. (1995). *Ethos: Character And Ethics In Technical Writing*. Professional Communication, Ieee Transactions.

Capurro, R. (2000). *Ethical Challenges Of The Information Society In The 21st Century*. International Information & Library.

Cevizci, A. (2002). *Etiğe Giriş*. Paradigma Yayınları, İstanbul.

Charlesworth, M. (2000). *How Can A Course In Ethics And Professionalism Be Included In An Information Systems Curriculum?*. A Research Project In The Department Of Information Systems In The Faculty Of Commerce Of Rhodes University.

Dedeoğlu, G. (2001). *Etik Ve Bilişim*. Türkiye Bilişim Derneği Yayınları, Ankara.

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

Delisse, R. L. (2000). *Rationale for Computer Ethics Policies and a Model Policy for the North Carolina Community College System*. Unpublished Doktrate Thesis, ERIC ED 457 32.

Ergüç, N. (2002). *İlköğretim Laboratuvar Okulu Müdürlerinin Mesleki Etik İlkelerine İlişkin Davranışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Ankara.

Fox, D. (2003). *An Examination Of Information Ethics As A Theory To Adres Internet Ethical Concerns*. Unpublished Master Thesis, Carleton University, Ottawa.

Gattiker, U. E. & Kelly, H. (1999). *Morality And Computers: Attitudes And Differences İn Moral Judgments*. Information Systems Research.

Gattiker, U. E., & Kelley, H. (1999). *Morality and computers: Attitudes and differences in moral judgments*. Information Systems Research, 10.

Jarvis, P. (1995). *Adult And Continuind Education. Theory & Practise*. Routledge, London.

Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Khazanchi, D. (1995). *Unethical behavior in information systems: the gender factor*. Journal of Business Ethics, 14(741-9).

Mason, R. O. (1986). *Four Ethical Issues Of Information Age*. Mıs Quarterly.

MEB (2004). *İnternet Etiği*. http://www.meb.gov.tr/Duyurular/Duyurular_/İnternetetigi/İntetikustyazi.Htm. [Erişim: Mart, 2010].

Mert, İ. S. (2003). *Düşünme stilleri ve etik algı arasındaki ilişki: Üniversite öğrencileri üzerine bir uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Moor, J.H. (1985). *What Is Computer Ethics?*. Journal Of Metaphilosophy, 16(4).

Narciss, S. (1998). *Study 2000—Problems And Perspectives For The Development Of Multimedia Tools For Teaching And Learning In The Internet*. European Psychologist, 3(3).

Odabaşı, F. & Namlu, A. G. (2007). *Unethical Computer Using Behavior Scale: A Study Of Reliability And Validity On Turkish University Students*. Computers & Education, 48(2).

Schaffer, J., Hall, N. Ve Bilt, J. (2000). *Computer Addiction : A Critical Consideration*. American Journal Of Orthopsychiatry, 70(2).

Tavani, H. T. (2000). *Computer Ethics: Current Perspectives And Resources*. Apa Newsletters, 99(2).

Torun, Ö. (2007). *Resmî Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin İnternet Etiğine İlişkin Algılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Uysal, Ö. (2006). *Öğretmen Adaylarının Bilgisayar Etiğine İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

YAZAR HAKKINDA BİLGİ

Selda Kayak ilk ve orta öğrenimini Mersin’de tamamlayarak; Ankara Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini Gazi Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitiminde yaptı. Doktora eğitimine ise Eğitim Teknolojileri alanında devam etmektedir. MEB’de Bilgisayar Öğretmeni olarak 4 yıl çalıştıktan sonra Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Yazara ait iletişim bilgileri aşağıdadır.

Ar. Gör. Selda KAYAK

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE
Bölümü

Davutpaşa / İstanbul

Tel: (212) 383 48 44 Faks: (212) 383 48 08

e-mail: skayak@yildiz.edu.tr

BÖTE BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET ETİĞİ ALGILARININ İNCELENMESİ

20. yüzyılın sonlarında hızla gelişen bilgisayar ve bilişim teknolojilerinin meyvesi olan internetin, yaşamın her alanında gerek kişisel gerekse toplumsal temelde kendisini hissettirmesiyle birlikte farklılaşan bilgiyi üretme, bilgiye ulaşım, bilgiyi işleme, bilgiyi depolama, bilgiyi geri çağırma, bilgiyi dağıtma ve iletişim kavramları toplumları daha az hiyerarşik, birbirleriyle bağlantılı, etkileşimli yapılara doğru dönüştürmeye başlamıştır (Capurro, 2000).

Ancak internetin kullanımında olumlu gelişmeler sağlayacak davranışlar kadar, yanlış kullanımdan kaynaklanan olumsuzlukları da göz önünde bulundurmak gerekir (Schaffer, Hall ve Bilt, 2000).

Yunanca karakter, adet, usûl anlamlarına sahip 'ethos' sözcüğünden gelen etiğin birçok tanımı olduğunu görmekteyiz (Campbell, 1995).

Etik kavramı hakkında literatür taraması yapıldığında çoğu zaman etik ve ahlak kavramlarının birbirlerinin yerine kullanıldığı görülür. Bunun nedeni etiğin ahlak felsefesi olarak tanımlanmasıdır. Ergüç (2002)'e göre; etik, bir kişinin belli bir durumda ifade etmek istediği değerle ilgiliyken, ahlak bunu hayata geçirme tarzıdır (Akt. Uysal, 2006).

İnternet etiği daha geniş bir kategori olan bilgisayar etiğinin bir parçası olduğundan internet etiği kavramının anlaşılması için önce bilgisayar etiği kavramının irdelenmesi gerekmektedir (Fox, 2003).

Moor (1985)'a göre bilgisayar etiği, bilgisayar teknolojisinin doğal ve sosyal etkisinin bir çözümlenmesi ve bu teknolojinin etiğe uygun kullanımı için politikaların gerekçelerinden oluşmaktadır. Bilgisayar etiği; sürekli gelişen bilgisayar teknolojileri ile ilişkili olarak gerçekler, kavramsallaştırmalar, politikalar ve değerler arasındaki ilişkileri ele alan dinamik ve karmaşık bir çalışma alanıdır.

Laudon ve Laudon (1996)'a göre günümüz bilişim toplumunda ortaya çıkan etik sorunlar şu soyut gruplar altında toplanabilir (Dedeoğlu, 2001):

- Bilgi edinme hakları ve yükümlülükleri.
- Fikrî mülkiyet hakları.
- Sistem kalitesi.
- Hesap verebilirlik ve denetim.
- Yaşam nitelikleri.

Ortaya çıkan etik sorunlar, bilgisayar sistemlerini kullanan insanların etik sorunların farkında olmalarını ve etik kararlar verebilme yeteneğine sahip olmalarını gerektirmiştir (Charlesworth, 2000).

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

Yeni bilgi, yeni fikirler ve yeni değerlerin olduğu toplumların bireyleri, sürekli kendilerini geliştirmek gereksinimi duymuşlardır (Jarvis, 1995). Kullanıcı sayısı ile sorunların ve olumsuzlukların artacağı düşünülürse, internetin zararlı yönlerinden korunmak için internet etiği kurallarının bilinmesi ve uygulanması gerekmektedir.

Bu bilgiler temel alınarak planlanan bu araştırmanın temel amacı: Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi BÖTE bölümünde 2009-2010 öğretim yılı bahar yarıyılında öğrenim gören öğrencilerin, internet etiği algı düzeyinin; cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim durumu göre değişiklik gösterip göstermediğini ortaya koymaktır.

Araştırma, tarama modellerinden, tekil tarama modeline uygun olarak planlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu; 2009-2010 öğretim yılı bahar yarıyılında Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümünde 1. 2. 3. ve 4. sınıfta okuyan, toplam 155 öğrenci oluşturmuştur.

Bu araştırmada, kullanılan veri toplama aracı olan İnternet Etiği Tutum Ölçeği Torun tarafından 2007 yılında geliştirilmiştir. 7 faktörden oluşan ölçekte; birinci faktör, "cinsel içerik", ikinci faktör "bilgisayar korsanlığı ve rahatsız etme", üçüncü faktör "ödev aşırma", dördüncü faktör "telif hakları", beşinci faktör "internet bağımlılığı", altıncı faktör "şiddet içeren oyunlar" ve yedinci faktör "sanal dürüstlük" olarak adlandırılmıştır. Tüm faktörlerin Cronbach alpha değeri 0,70'in üzerindedir.

Öğrencilerin % 72,3'ü çoğunlukla internete evden, %11,6'sı internet kafeden, % 10,3'ü okuldan ve % 5,8'i ise işyeri/bir yakının evi vb yerlerden bağlantı sağlamaktadır. Öğrencilerin ortalama internet kullanım saatleri ise şu şekildedir: % 34,2'si günde 1-2 saat; % 25,2'si günde 3-4 saat; % 23,2'si günde 4 saatten fazla; % 16,1'i haftada 1-2 saat ve % 1,3'ü de ayda 1-2 saat internet kullanmaktadır.

Araştırmada cinsiyet yönünden kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre internet etiği algı düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre bayanların erkeklere göre belirtilen faktörler altındaki maddelere ilişkin daha etik görüş bildirdikleri söylenebilir.

Sınıf düzeyine göre bir karşılaştırma yapıldığında 4. sınıfların internet etiğine ilişkin görüşlerinin toplam puan ortalamalarının 1., 2. ve 3. sınıfların internet etiğine ilişkin görüşlerinin toplam puan ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuş, fakat bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür.

Anne ve baba eğitim düzeyinin öğrencilerin internet etiğine ilişkin görüşlerini etkilemediği söylenebilir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara ve bilgisayar ve internet etiği konusundaki ilgili araştırmalara dayanarak, öğrencilerin internet etiğine ilişkin duyarlılıklarını yükseltmek amacıyla eğitim merkezlerimizin bilgisayar ve internet etiği konusu üzerinde etkili önlemler alması gerekmektedir.

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.

* Bu çalışma 10. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında (IETC 2010) bildiri olarak sunulmuştur.